

Các diễn giả chia sẻ tại sự kiện “Dữ liệu bao trùm cho phát triển bền vững và đổi mới sáng tạo mở”. Ảnh: TH.

Dữ liệu cộng đồng: Từ chính sách bao trùm đến đổi mới sáng tạo

“

Dữ liệu cộng đồng (Citizen-Generated Data - CGD) là dữ liệu do người dân chủ động tạo ra, thu thập hoặc chia sẻ, thay vì được thu thập bởi các cơ quan nhà nước hay tổ chức chính thức, ví dụ: người dân báo cáo ổ gà, ô nhiễm môi trường, các sự kiện xã hội qua ứng dụng (app). Loại dữ liệu này góp phần bổ sung những khoảng trống mà dữ liệu truyền thống chưa phản ánh đầy đủ, từ đó thúc đẩy chính sách bao trùm và đổi mới sáng tạo.

”

Dữ liệu cộng đồng - Manh ghép còn thiếu của hệ thống dữ liệu quốc gia

Chia sẻ tại sự kiện “Dữ liệu bao trùm cho phát triển bền vững và đổi mới sáng tạo mở” được tổ chức tại Hà Nội mới đây, bà Nguyễn Phương Linh, Viện trưởng Viện Nghiên cứu Quản lý phát triển bền vững (MSD) chia sẻ: Cách đây vài năm, chúng tôi được tham gia

xây dựng báo cáo của Việt Nam thực hiện Báo cáo tự nguyện quốc gia về thực hiện các mục tiêu phát triển bền vững (SDG), trong đó có nội dung dự thảo cho mục tiêu số 16 liên quan đến tư pháp và làm giấy khai sinh cho trẻ em có hoàn cảnh khó khăn: Trong đó nêu rõ, 98% trẻ em dưới 5 tuổi đã có giấy khai sinh. 98% là một con số đáng tự hào. Nhưng với 2% còn lại, từ dữ

Dữ liệu cộng đồng bổ sung cho các nguồn dữ liệu truyền thống. Ảnh: TH.

liệu cộng đồng, chúng tôi biết đó là những câu chuyện như: “Bố mẹ em không có giấy tờ nên không có cách nào làm giấy tờ cho em”; “Em mò coi, bà không biết chữ, không họ hàng thân thích”, v.v. “Với CGD, 2% ấy không phải là phần dư. 2% ấy là lý do để chính sách tồn tại. Với CGD, số nhỏ, thiếu số, mảnh ghép nhỏ cũng là dữ liệu”, Viện trưởng MSD nhấn mạnh.

Hiện nay, dữ liệu đang trở thành nguồn lực chiến lược, định hình cách các quốc gia, tổ chức và cộng đồng giải quyết vấn đề xã hội. Tuy nhiên, dữ liệu chỉ thật sự toàn diện và có ý nghĩa khi phản ánh được tiếng nói, nhu cầu và trải nghiệm thực tế của người

dân. Từ góc nhìn này, dữ liệu bao trùm không chỉ là vấn đề kỹ thuật mà là vấn đề phát triển. Khi những nhóm yếu thế không được “nhìn thấy” trong dữ liệu, họ cũng khó được “tính đến” trong chính sách.

Tuy nhiên, trên thực tế, nhiều chỉ số, các thành tố phát triển bền vững vẫn còn thiếu dữ liệu phản ánh thực tiễn tại địa phương và tiếng nói của các nhóm dễ bị tổn thương khiến dữ liệu chưa bao trùm, chính sách và đổi mới sáng tạo cũng khó có thể thực sự bao trùm. Chính trong bối cảnh đó, CGD ngày càng được thừa nhận là một thành phần quan trọng của hệ sinh thái dữ liệu.

CGD bổ sung cho các nguồn dữ liệu truyền thống thông qua việc cung cấp những hiểu biết và góc nhìn của người dân và các nhóm cộng đồng, nhóm yếu thế. Bằng cách đó, CGD giúp nâng cao chất lượng và tính phù hợp của dữ liệu được sử dụng trong các quá trình ra quyết định, đặc biệt trong bối cảnh Chương trình Nghị sự 2030 của Liên hợp quốc về phát triển bền vững.

Tại hội nghị về dữ liệu công dân được thảo luận tại phiên họp của Ủy ban Thống kê Liên hợp quốc, các đại biểu cho rằng, CGD có thể bổ sung cho dữ liệu chính thức, tăng tính kịp thời, bám sát nhu cầu và trải nghiệm của cộng đồng.

Theo GS.TS. Graham Long, GS, Đại học Newcastle (Vương quốc Anh), CGD không chỉ mở rộng hệ thống thống kê, mà còn làm rõ những khía cạnh mà phương pháp truyền thống khó phản ánh đầy đủ. Trong kỷ nguyên chuyển đổi số và trí tuệ nhân tạo (AI), nếu dữ liệu truyền thống cung cấp cái nhìn tổng quan, thì CGD giúp nhận diện những khoảng trống trong thực tế triển khai. Mặt khác, CGD còn tạo ra dữ liệu ở cấp địa phương về những thách thức mà các nhóm dễ bị tổn thương đang đối mặt, với sự tham gia trực tiếp của chính các nhóm này; đồng thời góp phần thực hiện mục tiêu “không để ai bị bỏ lại phía sau”.

Chia sẻ tại sự kiện, bà Trần Thùy Linh, chuyên viên Ban Chính sách, Chiến lược và Dữ liệu thống kê, Cục Thống kê, Bộ Tài chính cho biết, thực tế, theo quy định của Luật Thống kê và các văn bản pháp lý thì CGD hiện được coi như là dữ liệu ngoài thống kê nhà nước, phục vụ các nhu cầu, mục đích chính đáng của các tổ chức, cá nhân nhưng không có giá trị pháp lý để thay thế dữ liệu thống kê nhà nước. Tuy nhiên, theo bà Trần Thùy Linh, trong thời gian gần đây CGD đã từng bước đóng góp rất nhiều cho thống kê nhà nước.

Tại Hội nghị chính thức của Ủy ban Thống kê Liên hợp quốc diễn ra mới đây vào tháng 3/2026, một điểm nhấn bên lề là hội thảo “Tích hợp dữ liệu công dân vào thống kê chính thức: Từ tầm nhìn đến triển khai thực hiện”. Đây là một chủ đề mới, lần đầu tiên được

đề cập nhưng đã thu hút sự tham gia và quan tâm của nhiều cơ quan thống kê quốc gia trên thế giới.

“Theo xu hướng toàn cầu và nhu cầu thực tiễn tại Việt Nam, CGD nếu được quan tâm nghiên cứu và ứng dụng bài bản có thể trở thành một phần quan trọng trong hệ thống dữ liệu quốc gia trong thời gian tới, góp phần bổ sung thông tin thực tiễn và hỗ trợ quá trình xây dựng chính sách”, bà Trần Thùy Linh nhấn mạnh.

Thúc đẩy đổi mới sáng tạo và tạo lợi thế cạnh tranh cho doanh nghiệp khởi nghiệp sáng tạo (startup)

Không chỉ trong hoạch định chính sách, CGD còn có giá trị rõ rệt đối với hoạt động của các doanh nghiệp. Trên thực tế, trong nhiều lĩnh vực mới, đặc biệt là các mô hình đổi mới sáng tạo, dữ liệu thị trường gần như không tồn tại hoặc không phản ánh đúng nhu cầu thực tế. CGD chính là lời giải cho bài toán này của doanh nghiệp.

“Đối với các doanh nghiệp, đặc biệt là doanh nghiệp đổi mới sáng tạo thì dữ liệu từ cộng đồng là tài sản, quyết định sự sống còn của tổ chức”, ông Hà Thanh Phương, Giám đốc Quốc gia Doanh nghiệp LabSD. Theo ông Phương, khi doanh nghiệp tiếp cận các lĩnh vực mới, dữ liệu không có sẵn, buộc doanh nghiệp phải đầu tư thu thập từ cộng đồng để hiểu rõ hành vi, nhu cầu và kỳ vọng của khách hàng.

Không chỉ dừng lại ở việc thu thập, quá trình này còn mở ra cơ hội để cộng đồng tham gia đồng sáng tạo sản phẩm, dịch vụ, từ thử nghiệm đến phản hồi và cải tiến. Đây chính là nền tảng để xây dựng các mô hình kinh doanh bền vững và lấy người dùng làm trung tâm. Mặt khác, CGD còn giúp doanh nghiệp giảm rủi ro trong phát triển sản phẩm - một trong những nguyên nhân khiến nhiều startup thất bại. Khi sản phẩm được “đồng kiến tạo” với người dùng thì khả năng phù hợp thị trường được nâng cao đáng kể.

Ngoài phát triển sản phẩm, CGD còn đang trở thành “đòn bẩy” giúp startup Việt xây dựng lợi thế cạnh tranh và thu hút dòng vốn đầu tư, đặc biệt trong

bối cảnh môi trường, xã hội, quản trị (ESG) và đầu tư tác động ngày càng được quan tâm.

Bà Vũ Thị Liễu, Giám đốc điều hành Công ty cổ phần Nghiên cứu sản xuất và phát triển sợi Eco (ECOSOI) cũng đồng ý với ông Phương rằng, CGD đã hỗ trợ ECOSOI, một startup phát triển lá dứa thành xơ sợi, tồn tại và phát triển. Theo đó, CGD là dữ liệu chính để công ty đưa ra quyết định chiến lược trong kinh doanh.

Trong hành trình đối với một doanh nghiệp đổi mới sáng tạo và sử dụng một nguyên phụ liệu - để biến thành một sản phẩm mới thì chưa có dữ liệu, ECOSOI gặp rất nhiều khó khăn. Khi công ty nghiên cứu phát triển sản phẩm, không có một nguồn dữ liệu nào về các sản phẩm từ lá dứa trên thị trường. Startup này phải điều tra xem người dùng có sẵn sàng trả tiền cho một sản phẩm như vậy hay không thông qua dữ liệu cộng đồng. “Và CGD là nguồn dữ liệu quan trọng để ECOSOI đưa ra quyết định”, bà Vũ Thị Liễu chia sẻ.

Hiện nay nguyên liệu sợi của Việt Nam phụ thuộc trên 90% vào nhập khẩu, do đó khả năng phát triển sản phẩm mới và tiếp cận ngành may mặc là rất lớn. Trong thời đại mà “bền vững” không chỉ là xu hướng mà là tiêu chuẩn, ECOSOI đã chọn một hướng đi mới mẻ: Biến lá dứa - một loại phụ phẩm nông nghiệp vốn bị bỏ đi - thành xơ sợi sinh học - một nguyên liệu dệt bền vững phục vụ cho thời trang, nội thất, bao bì, và nhiều lĩnh vực công nghiệp khác. Từ một vật liệu bị lãng quên, ECOSOI đã tạo nên một hành trình khác biệt, góp phần định hình lại ngành nguyên liệu dệt trong nước và mở ra cánh cửa tiếp cận thị trường quốc tế. Thông qua đó, ECOSOI mong muốn góp phần tạo ra tác động tích cực cho xã hội, thúc đẩy xu hướng và thị trường tiêu dùng xanh, đồng thời tạo động lực cho sự phát triển bền vững và nền kinh tế tuần hoàn.

Ngoài ra, theo bà Liễu, CGD không chỉ giúp doanh nghiệp hiểu khách hàng mà còn giúp kể câu chuyện phát triển một cách thuyết phục với nhà đầu tư. Đây là yếu tố quan trọng trong việc chứng minh tác động xã hội - một tiêu chí ngày càng được các quỹ đầu tư

quan tâm.

Cùng quan điểm, các chuyên gia cho rằng CGD có thể đóng vai trò như một “bằng chứng thực tiễn”, giúp giảm bất cân xứng thông tin giữa doanh nghiệp và nhà đầu tư. Khi doanh nghiệp có dữ liệu rõ ràng về tác động xã hội, hành vi người dùng và hiệu quả sản phẩm, khả năng gọi vốn sẽ tăng lên đáng kể.

Tuy nhiên, để CGD phát huy hiệu quả, theo các diễn giả cần giải quyết đồng thời nhiều thách thức. Một số ý kiến chỉ ra những hạn chế như khả năng cập nhật và phân tách dữ liệu theo nhóm dân cư còn yếu, thiếu cơ chế chia sẻ thông tin giữa các bên, bảo mật thông tin cá nhân cũng như chưa có chuẩn mực rõ ràng về chất lượng và trách nhiệm dữ liệu.

Ông Hà Thanh Phương nhấn mạnh rằng, trách nhiệm bảo đảm chất lượng dữ liệu cần được phân bổ rõ ràng giữa các bên liên quan trong hệ sinh thái dữ liệu, trong đó đơn vị thu thập dữ liệu giữ vai trò then chốt. Ngoài ra, việc tăng cường tính khách quan trong thẩm định và sử dụng dữ liệu sẽ góp phần nâng cao độ tin cậy của thông tin và hỗ trợ quá trình ra quyết định.

Có thể thấy, CGD ngày càng đóng vai trò quan trọng, bổ sung bằng chứng thực tiễn cho các báo cáo và sáng kiến ESG, đồng thời góp phần giảm bất cân xứng thông tin giữa doanh nghiệp, nhà đầu tư và các bên liên quan. Việc thúc đẩy sự tham gia của cộng đồng trong quá trình thu thập và sử dụng dữ liệu được xem là một hướng đi mới nhằm nâng cao hiệu quả của các chính sách và chương trình phát triển trong thời gian tới.

Ngọc Diệp